

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1982/4

Karar Sayısı:1983/17

Karar Günü:20/12/1983

R.G. Tarih-Sayı:13.12.1984-18604

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Ordu - Ulubey Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesinin ilk fıkrasındaki "ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ile," ibaresinin, 1961 Anayasası'nın, "Başlangıç"ta belirtilen temel ilkeleriyle 2., 10., 14., 36., 40., 41., 42. ve 48. maddeleri hükümlerine aykırılığı nedeniyle iptali istemine ilişkindir.

I - OLAY :

Bir iş kazası sonucu ölen 235.84.71 sigorta sicil sayılı işçinin hak sahiplerine Sosyal Sigortalar Kurumunca bağlanan gelirin peşin sermaye değerinin, olayda kusurlu görülen işverenden kusuru oranında tahsili için işveren aleyhine Sosyal Sigortalar Kanununun 26. maddesine dayanılarak açılan rücu davası, davacı kurumun isteği doğrultusunda hükme bağlanmış ve hüküm kesinleşmiştir.

2167 sayılı Kanun ile Kurum mevzuatında yapılmış olan değişikliğe göre çıkarılan 7/13398 ve 7/13987 sayılı Kararnameler ile ölen işçinin hak sahiplerine bağlanan gelirler artırılmış ve artırılan gelirlerin peşin sermaye değerinin, iş kazasının oluşmasında kusurlu bulunan, işveren ve yerel belediyeden tahsili isteğiyle Kurum tarafından açılan, ikinci rücu davasında :

Davalı işveren; birinci rücu davasıyla kendisinden tahsiline karar verilen meblağı davacı Kuruma ödemediğini, Kurumun hak sahiplerine daha sonra yapmış olduğu ödemenin rücu'an kendisinden istenmesinin haksız ve yersiz olacağını ileri sürerek davanın reddine,

Diğer davalı belediye vekili de; Kurumun birinci isteğinin haklı bulunduğunu, kusurları oranında tazminat ödemeye hazır olduklarını ve fakat daha sonra Kurumca yapılan ikinci ödemenin kendilerinden istenmesinin haksızlığına. değinerek davanın kısmen reddine,

karar verilmesini istemişlerdir.

Davaya bakan mahkeme, davanın dayanağını oluşturan 506 sayılı Kanunun 26. maddesinin birinci fıkrasında "ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderin tutarı ile" biçiminde yer alan ibarenin, Anayasanın "Başlangıç"ta ve 2., 10., 14., 36., 40., 41., 42. ve 48. maddelerindeki ilkelere aykırı bulmuş, Anayasanın değişik 151. maddesi uyarınca, iptaline karar verilmesi için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

III - YASA METİNLERİ

A) İptali istenen yasa metni :

17/7/1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun itiraz konusu hükmü de içeren 26. maddesi şöyledir :

Esas Sayısı:1982/4
Karar Sayısı:1983/17

"İş kazası veya meslek hastalığı, işverenin kastı veya işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi veyahut suç sayılan bir eylemi sonucunda olmuşsa, Kurumca sigortalıya veya hak sahibi kimselerine, yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ile, gelir bağlanırsa, bu gelirlerin 22. maddede sözü geçen tarifeye göre hesap edilecek sermaye değerleri toplamı işverenden alınır.

İş kazası veya meslek hastalığı üçüncü bir kişinin kasıt veya kusuru yüzünden olmuşsa, Kurumca bütün sigorta yardımları yapılmakla beraber zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara Borçlar Kanunu hükümlerine göre rücu edilir."

B) Anayasa. Maddeleri :

Burada, mahkemenin itirazına dayanak yaptığı 334 sayılı Anayasa maddeleri yerine esasın incelenmesi kararından sonra yürürlüğe giren 7/11/1882 günlü, 270u sayılı Anayasada öngörülen ve itirazın dayandırıldığı önceki Anayasa ilkelerine koştur bulunan hükümlerine yer verilmiştir.

"Madde 2 - Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

"Madde 10 - Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

"Madde 17 - Herkes, yaşama, maddi ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

....."

"Madde 35 - Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

"Madde 48 " Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Devlet, özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır."

"Madde 49 - Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir.

Devlet, çalışanların hayat seviyelerini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri

Devlet, işçi - işveren ilişkilerinde çalışma barışının sağlanmasını kolaylaştırıcı ve koruyucu tedbirler alır."

"Madde 60 - Herkes; sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirler alır ve teşkilatı kurar."

IV - İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca Ahmet H. Boyacıoğlu, H. Semih Özmert, Adil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu, Nahit Saçlıoğlu, Hüseyin Karamüstantikoğlu, Osman Mikdat Kılıç, Orhan Onar, Selahattin Metin, Muammer Turan, Mehmet Çınarlı, Mahmut C. Cuhruk, Necdet Darıcıoğlu, Servet Tüzün ve Yekta Güngör Özden'in katılmalarıyla 16/9/1982 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine Mehmet Çınarlı'nın karşıoyu ve oyçokluğu ile, sınırlama sorununun esas inceleme sırasında ele alınarak karara bağlanmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ :

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, Anayasaya aykırılığı öne sürülen yasa hükmü ve Anayasa kuralları, bunlarla ilgili gerekçeler ve öteki yasama belgeleri, konu ile ilişkisi bulunan metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

İtirazın konusunu oluşturan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 26. maddesinin ilk fıkrasında yer alan "ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ilen ibaresi dahil olmak üzere anılan fıkranın bir bölümünün 334 sayılı Anayasa ilkeleri karşısındaki durumu, daha önce Zonguldak ve Eskişehir İş Mahkemelerinin iptal istemlerine ilişkin başvuruları üzerine Anayasa Mahkemesince iki kez işin esasına girilmek suretiyle incelenerek 23/5/1972 günlü, E: 1972/2, K: 1972/28 sayılı ve 18/3/1976 günlü, E: 1975/198, K: 1976/18 sayılı kararlarla reddolunmuş ve bu kararların Resmî Gazete'de yayımlandığı 21/12/1972 ve 15/7/1976 tarihlerine göre Mahkemenin eldeki davaya ilişkin başvurusu üzerinden henüz on yıl geçmemiş olması ve bu inceleme evresi içerisinde 7/11/1982 günlü, 2709 sayılı Anayasa'nın yürürlüğe girmiş bulunması, esasın incelenmesinden önce halli gereken iki sorun ortaya çıkarmıştır.

Önsorunlardan ilkinin; 334 sayılı Anayasa döneminde yapılmış ve işin esasına girilerek reddolunmuş bulunan aynı konudaki eski iki başvuruya ilişkin kararların Resmi Gazete'de yayımlandıkları tarihler ile eldeki başvuru tarihi arasında 2709 sayılı Anayasa'nın 152. maddesinin son fıkrasında yazılı dava şartı niteliğinde bulunan on yıllık sürenin geçmemiş bulunmasının, eldeki itiraz davasının görülebilirliğini etkileyip etkilemeyeceği daha yalın bir anlatımla mahkemece yapılan başvurunun anılan Anayasa hükmü karşısında geçerli bir başvuru niteliğinde olup olmadığı; ikincisini de Anayasa'ya uygunluk denetiminin hangi Anayasaya göre yapılması teşkil etmektedir.

1) 2709 sayılı TC. Anayasası'nın 152. maddesinin son fıkrasının neden olduğu sorunun incelenmesi :

Bu sorun, daha önce Anayasa Mahkemesinin 15 Nisan 1984 günlü, 18373 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 26 Nisan 1983 günlü, E: 1983/1, K: 1983/5 sayılı kararında, ayrıntıları ve dayandığı yasal ve anayasal gerekçeleri gösterilerek çözüme bağlanmış olduğundan, bunların burada yinelenmesine gerek görülmemiştir. Aynı nedenlerle 2709 sayılı Anayasa'nın 152. maddesinin son fıkrasında yer alan on yıllık sürenin, söz konusu bu Anayasa hükümlerine göre itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine gelerek işin esasına girilmek suretiyle verilmiş bulunan red kararlarının Resmî Gazete'de yayımlandıktan sonra uygulanabileceği sonucuna varılmıştır.

2) Anayasa'ya uygunluk denetiminin hangi Anayasaya göre yapılacağı sorunu :

Esas Sayısı:1982/4
Karar Sayısı:1983/17

Keza bu sorun da, daha önce, Anayasa Mahkemesinin 9 Nisan 1984 günlü, 18367 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 28 Nisan 1983 günlü, E: 1981/13, K: 1983/8 sayılı kararında; gerekçeleri gösterilmek suretiyle Anayasa'ya uygunluk denetiminde 1982 Anayasası'nın esas alınması gerektiği yolunda çözümlenmiş bulunduğundan, burada ayrıca, yinelenmesine gerek görülmemiş ve bu karara yollama yapılmakla yetinilmiştir.

Esasın incelenmesine gelince :

Yasada öngörülen hal ve durumlarda meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan iş kazaları ile, sigortalının çalıştığı işin niteliğine' göre tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık veya ruhi arıza halleri olarak tanımlanan meslek hastalıkları gibi zararlandırıcı sigorta olaylarında yerine göre Sosyal Sigortalar Kurumunca Yapılan ve türleri 56 sayılı Kanunun 12. maddesinde belirlenmiş olan yardımlar karşılığı harcamalardan işverenin sorumluluğu ve sorumluluk koşulları anılan Yasanın 2e. maddesinde düzenlenmiştir.

İtiraz yoluna başvuran mahkeme söz konusu maddenin birinci fıkrasında yer alan "ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ile ibaresinin Anayasaya aykırı olduğundan iptali gerektiğini öne sürmektedir.

Yukarıda da açıklandığı gibi, daha önce Anayasa Mahkemesine yapılmış olan bir başvuruda 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesinin birinci fıkrasının, bir başka başvuruda da aynı fıkranın "hak sahibi kimselerine yapılan" sözcüklerinden sonra gelen bölümünün iptaline ilişkin istemler Anayasa Mahkemesi'nce verilen 23/7/1972 gün, 2/28 ve 18/3/1976 gün 198/18 sayılı kararlarla reddolunmuştur. Bu kararlarda 26. maddenin birinci fıkrası hükmünün niteliği, anlamlı, işverenin sorumluluk koşulları ve bu sorumluluğun sınırları etraflıca açıklandığı cihetle burada yinelenmesine gerek görülmemiştir.

Birinci fıkrasının bir bölümünün iptali istenilen 506 sayılı Kanunun 26. maddesinde Kurumun, işveren ve işverenle birlikte üçüncü kişilere karşı kanuni rücu hakkı düzenlenmiştir. Sosyal Sigortalar Kanunu ile getirilmiş bulunan sigorta sistemine göre iş kazası ya da meslek hastalığı gibi mesleki bir risk ile karşılaşan sigortalıya, Kurumca gereken her türlü yardım yapılmakta, zararlandırıcı sigorta olayı işverenin kasıtlı bir davranışı, suç sayılan bir eylemi ya da işçinin sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi neticesi vukua gelmiş ise, Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirin aynı Kanunun 22. maddesinde sözü geçen tarifeye göre hesap edilecek sermaye değeri sebebiyet verdiği ölçüde işverenden veya işverenle birlikte üçüncü kişilerden istenebilecektir.

İş kazası veya meslek hastalığının zararlandırıcı sonuçları bazen kesin bazen de değişken olabilir. Örneğin sigortalının ölümünde kaza sonucu kesindir. Bazı hallerde ise iş kazası veya meslek hastalığının sonuçlarının kesinlikle tesbiti uzun bir süre sonra mümkün olabilir. Sonuç belirgin olmasa da Kurumun sevkedeceği sağlık tesislerinden alınan raporlarda belirtilen arzulara göre iş kazası veya meslek hastalığı neticesi meslekte kazanma gücünü en az yüzde on oranında kaybetmiş sigortalı, yürürlükteki mevzuata göre, sürekli işgörmezlik gelirine hak kazanır. Kurum bu işlemi geciktirmeden yapmak durumundadır: Söz konusu güç kaybı oranının ileride değişebileceği öngörülmekte ise daha sonra Kurum ya da sigortalının isteği üzerine yaptırılacak kontrol muayeneleri sonucu kaza veya meslek hastalığı kesinlikle saptanmış olur.

Sigortalının malûliyet oranı zaman içinde artarak, sürekli kısmî işgörmezlik, sürekli tam işgörmezlik haline dönüşebileceği gibi, artan malûliyet nedeniyle sigortalı yaşamını sürdürebilmek için başka bir kimsenin sürekli bakımına da muhtaç duruma düşmüş olabilir. Tüm

bu hususlar sigorta harcamalarını artıran etkenlerdir. Bunlar arasında meslekte kazanma gücü kaybı oranını azaltmak amacıyla yapılan işe alıştırmaya (rehabilitasyon) masrafları da vardır. Kurum, yasa gereği bütün bu ek giderleri de karşılamak zorundadır.

İptali istenilen ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderler sözcükleri, iş kazası ya da meslek hastalığı ile, uygun neden - sonuç bağı çerçevesinde, sigortalı için sağlık durumunun gerektirdiği sürece yapılan sağlık yardımları ve yukarıda açıklanan türdeki hizmetlerin yol açtığı giderleri amaçlamıştır.

Sosyal Sigortalar Kanununun 8. maddesindeki sorumluluk, metindeki sebeplerle sınırlandırılmış, kusura dayalı bir haksız fiil sorumluluğudur. Zararlandırıcı sigorta olayının sonuçları kesin biçimde ortaya çıkmış ve taraflar arasındaki uyuşmazlık hükümlerle nihaî olarak çözümlenmiş ise bu sonucun herhangi bir nedenle bozulmasına esasen hukuk düzeni müsaade edemez.

Sosyal Sigortalar Kurumu, Kuruluş Kanununa göre hizmet akdine dayalı olarak çalışanların sosyal güvenliklerini sağlamak gibi önemli bir Devlet görevini üstlenmiş bulunmaktadır. Bu görevin gereği gibi yerine getirilebilmesi ve ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar zaman zaman sigorta tahsislerinin artırılmasını zorunlu kılmakla ve bunu sağlamak için de sık sık kanunlar çıkarılmaktadır.

Sonradan yürürlüğe giren yasaların geçmiş ve kesin bir nitelik kazanmış hukukî işlemlere etkili olmaması hukukun temel kurallarından biridir. İş kazası ve meslek hastalığı gibi sigorta dalları nedeniyle Kuruma ve dolayısıyla Devlete ait bir yükümlü, işverenin sorumlu tutulması hukukça benimsenemez. Kaldığı, her ne sebeple olursa olsun Devletçe izlenen sosyal ve ekonomik politikaların sonucu olarak sigorta tahsislerinde vuku bulan artışların Kurumun öz kaynaklarından, bunun mümkün olmaması halinde de Devletçe karşılanması esastır.

Özetlemek gerekirse, iş kazası sonucu ölen bir işçinin hak sahiplerine kesin olarak bağlanan gelirden ekonomik ve sosyal bazı nedenlere dayanılarak sosyal hukuk devletinin gereklerinden olan sosyal adalet ve sosyal güvenliği sağlamak amacıyla yasa ile sonradan artırma yapılmasının 26. maddenin birinci fıkrasında ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin biçiminde yer alan ibarenin kapsamı dışında kaldığı ve bu niteliğiyle itiraz konusu hükmün Anayasa'ya aykırı bulunmadığı sonucuna varıldığından itiraz reddedilmelidir.

VI - SONUÇ :

17/7/1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "... ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine 20/12/1983 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Ahmet H. BOYACIOĞLU	H. Semih ÖZMERT	Necdet DARICIOĞLU
Üye	Üye	Üye
Nahit SAÇLIOĞLU	Hüseyin KARAMÜSTANTİKOĞLU	Kenan TERZİOĞLU

Üye	Üye	Üye
Yılmaz ALİFENDİOĞLU	Yekta Güngör ÖZDEN	Orhan ONAR
Üye	Üye	Üye
Muammer TURAN	Mehmet ÇINARLI	Selahattin METİN
Üye	Üye	Üye
Servet TÜZÜN	Mahmut C. CUHRUK	O. Mikdat KILIÇ

KARŞIOY YAZISI

Burada, itiraz yoluyla başvuru hükümün Anayasa'ya uygunluk denetiminin olay zamanında yürürlükte bulunan 1961 Anayasası ile daha sonra y r rl ge giren 1982 Anayasası'ndan hangisine göre yapılacağı konusunun tartişılması gerekmektedir.

Yasalar belirleyici, düzenleyici ya da yasaklayıcı nitelikleriyle ilgili oldukları konularda genel ve nesnel (objektif) hukuksal durumlar oluştururlar. Bir yasanın ya da o hükümün, kapsamı içerisine giren olay ya da olaylara uygulanması öznel (subjektif) durumlar doğurur. Kişiyle-kişi ya da kişiyle-Devlet arasındaki ilişkilerin ve yürütme etkinliklerinin yasanın belirlediği düzenleyici kurallara göre olmasında kamu yararı (nesnel yarar); etkinliklerini yürürlükteki yasaya göre düzenleyen kişilerin de kendilerine bu yasanın uygulanmasını istemekte kişisel yararları ( znel yarar) vardır. Bu durum kişiler yönünden kazanılmış hak doğurur. Başka bir deyişle kişinin, olay günündeki yasanın kendisine uygulanmasını istemekte kazanılmış hakkı vardır. Bu durum, aynı zamanda yasalara duyulan güvencenin doğal sonucudur.

Yasaların zaman içerisinde uygulanmasında, son yasanın toplumun gelişen ve değişen gereksinmelerini en iyi karşılayacak nitelikte olduğu ve bu nedenle y r rl ge girdikten sonraki tüm olaylara uygulanmasında kamu yararı bulunduğu varsayılır ve etkisini hemen göstermesi istenir.

Ancak bu düşünce kişinin, kendisine olay zamanındaki yasanın uygulanmasını ve bu yöndeki kazanılmış hakkına uyulmasını isteyebilmesini engellememelidir. Yasaların, y r rl ge girdikleri günden itibaren yeni olaylar için uygulanmaları doğal olmakla beraber, y r rl ge girmelerinden önce meydana gelen olaylardan doğan uyuşmazlıkların üzümünde kural olarak yeni yasanın değil olay zamanındaki yasanın uygulanması ve böylece kişinin, kazanılmış hakkına saygı duyulması hukukun temel ilkelerinden biridir. Nitekim bu kural cezayla ilgili yönüyle, 1961 Anayasası'nın 33., 1982 Anayasası'nın 38. maddelerinde "Kimse işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suç işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez." biçiminde yer almıştır. Kişinin kamu düzenini koruyucu yasaları ihlal etmesi sonucunda "suç" şeklinde ortaya çıkan olaylarda (ceza yasalarında olduğu gibi) sonraki lehteki yasanın uygulanması; olayın toplum düzenini eskisi kadar rahatsız etmediğinin kamu iradesini temsil eden yasa hükmüyle anlaşılması ve eski yasadaki daha ağır cezanın verilmesinde artık kamu yararı görülmemesi nedeniyle olun, ceza hukukunda "lehteki hüküm uygulanır" biçiminde formüle edilen başka bir ilkeye dayanır. Öteki yasalara göre üst normu oluşturan ve bir ülkenin hukuksal yapısını sınırlayıcı ya da belirleyici temel ilkeler getiren Anayasaların da, zaman içinde uygulanmalarında yasalardan pek farklı düşünülemez.

Esas Sayısı:1982/4
Karar Sayısı:1983/17

Her ne kadar Anayasa hükümlerinin ayırık haller dışında doğrudan uygulanacak kurallar olmamaları nedeniyle öznel durumlar doğurmaları çok halde söz konusu olmaz ise de, kişinin kendisine uygulanacak olay zamanındaki yasa ya da kuralın o tarihte yürürlükte bulunan Anayasa'ya uygun olmasını isteyebilme hakkı vardır. 1961 Anayasası'nın 8. maddesi, 1982 Anayasası'nın 11. maddesi "Kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz" hükmünü getirmiştir. Sonradan Anayasa değişse de kişinin hakkında uygulanacak yasanın olay tarihinde yürürlükte olan Anayasa'ya uygun olmasını isteyebilmesi kendisi açısından kazanılmış bir haktır.

Aksi halde olay tarihindeki Anayasa'ya aykırı, ancak yeni Anayasa'ya uygun yasaya göre kişilerin mahkum edilmesi söz konusu olabilir. Önceki olaylara uygulanan yasaların yeni Anayasa'ya göre incelenmesi gerektiği görüşünün benimsenmesi durumunda, kazanılmış hakların zedelenmesi yanında, yeni Anayasa'dan önce yürürlükten kalkmış olsa da, olay tarihinde yürürlükte olması nedeniyle mahkemelerde "uygulanacak" kural durumunda bulunan yasaların denetimlerinin de yeni Anayasa hükmüne göre yapılması gerekecektir. Eski olaylar için yeni Anayasa'ya göre denetim görüşü esas alınır, Anayasa Mahkemesince iptal edilen hükmün bir yıl sonra yürürlüğe gireceğinin belirtilmesi ancak henüz bir yıl dolmadan yeni Anayasa'nın yürürlüğe girmesi durumunda uygulama nasıl olacaktır' Karara bağlanmış, ancak henüz yürürlüğe girmemiş mahkeme kararı yeni Anayasa'ya göre yeniden gözden geçirilebilecek midir'

Öte yandan, yeni Anayasa'nın, anayasal denetimde kapsamın, yöntemin ve yetkilerin belirlenmesi yönünden uygulanacak tek metin olduğundan kuşku duyulamaz. Anayasa Mahkemesi anayasal denetimini yeni Anayasa'dan aldığı yetki, yöntem ve kapsam içinde kullanacaktır.

Ancak, burada tartışma konusu olan husus, yeni Anayasa'ya göre denetim yetkisini kullanacak olan Anayasa Mahkemesinin, eski Anayasa'nın yürürlükte bulunduğu döneme ait olaylara uygulanan yasaları incelerken ve bunların Anayasa'ya uygun ya da aykırı olduğu sonucuna varırken hangi Anayasa hükmüne bakacağıdır.

Ayrıca, iptal davaları ile Anayasa'ya aykırılığın öteki mahkemelerde ileri sürülmesi sonucunda itiraz yoluyla yapılan başvuruların ayrı nitelikte Anayasal denetim yolları olduğunu belirtmek gerekir. İptal davalarında amaç; Anayasa'ya aykırı yasa ya da hükmün uygulamaya geçilmeden ortadan kaldırmak itiraz yoluyla başvurularda ise, Anayasa'ya aykırı bir yasanın uygulamasını önlemektir. Ayırım böyle olunca iptal davalarında anayasal denetimin yeni Anayasa'ya göre yapılması doğaldır. Çünkü zaten çok büyük bir olasılıkla iptali istenen yasa, yeni Anayasa'dan sonra yürürlüğe girmiş olacaktır. İptali istenen yasa, yeni Anayasa'dan daha önce yürürlüğe girmiş olsa bile, dava, uygulama sonucunda itiraz yoluyla açılmadığına göre öznel bir durumdan ve kazanılmış bir haktan söz edilemez.

İtiraz yoluyla anayasal denetimde ise, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen ya da aykırı görülen kural, olaya uygulanmış öznel bir durum yaratılmış ve kazanılmış hak doğmuştur. Uygulanacak kural durumundaki 'bu hüküm anayasal denetim sırasında yürürlükten kalkmış dahi olabilir.

1961 ve 1982 Anayasalarında itiraz yoluyla yapılan başvurularda önceki olaylar için yeni Anayasa'ya bakılacağı yönünde bir hüküm bulunmamaktadır.

Her ne kadar 1961 Anayasası'nın geçici 9. maddesinde "Anayasa Mahkemesinin görevine başladığı tarihte yürürlükte olan herhangi bir kanun hakkında, bu Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla iptal davası açılabilir. Bu halde iptal davası açma hakkı, Anayasa Mahkemesinin görevine başladığının Resmî Gazete'yle yayımlandığı tarihten itibaren altı ay sonra düşer" denilerek 1981 Anayasası'na aykırı düşen yasaların ayıklanabilmesi için özel bir olanak tanınmışsa da, 1982

Esas Sayısı:1982/4
Karar Sayısı:1983/17

Anayasası'nda söz konusu geçici maddeye koştur bir kural getirilmemiştir. Kaldığı, bu madde sadece iptal davalarıyla ilgili olup, Anayasa Mahkemesinin kuruluşu nedeniyle getirilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülen ve 1961 Anayasası'nın yürürlükte olduğu sırada meydana gelen olaya uygulanan kuralın Anayasa'ya uygunluk denetiminin, 1961 Anayasası hükümlerine göre yapılması gerektiği oyuyla verilen kararın bu yönüne karşıyım.

Üye
Yılmaz
Aliefendioğlu

KARŞIOY YAZISI

Her olguya, olaya, oluşa, eylem, işlem vs. ye vuku buldukları tarihteki mevzuat hükümlerinin uygulanması hukukun temel ilkelerindedir.

9/7/1961 gün ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 33 üncü, 7/11/1982 gün ve 2709 sayılı Anayasa'nın 38 inci maddelerindeki : "Kimse işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır ceza verilemez" şeklindeki hükümler de aynı ilkeden kaynaklanmaktadır. Bu hükümlerdeki "kanun" sözcüğünün kapsamına Anayasa da girmektedir. Yani işlendiği zaman yürürlükte bulunan Anayasanın suç saymadığı bir fiilden dolayı evleviyetle kimseye ceza verilemez. Örneğin : işlendiği zaman yürürlükte bulunan yasa, fiili suç saysa, o zaman yürürlükte bulunan Anayasa suç saymasa, dolayısıyla yasa fiilin işlendiği zamanki Anayasaya aykırı olsa yasanın iptal edilip anayasaya uygun hareket eden kimsenin cezalandırılmaması gerekir. Fiilin işlendiği zamandan sonra yürürlüğe giren ve yürürlüğe girdikten sonraki fiillere, olgulara, olaylara, oluşlara ve işlemlere uygulanacak olan yeni Anayasa önceden işlenen fiilin eşidini suç saysa ve yasa sonraki Anayasaya uygun olsa dahi işlendiği zaman yürürlükte bulunan Anayasaya uygun fiilden dolayı kimsenin cezalandırılmaması, hukukun ana ilkesi ve Anayasaların açık hükümleri gereğidir. 1961 Anayasasının 8 inci, 1982 Anayasasının 11 inci maddelerindeki : "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" şeklindeki hükümlerde fiilin işlendiği ve olayın vuku bulunduğu zamandaki Anayasaya, göre de uygunluk denetimi yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu konu; hukuki durumlar ve hukuki tasarrufların sakat ve muteber oluşları, geri alınması, kaldırılması ve değiştirilmesi konularıyla da yakinen ilgili bulunduğundan o konulara da kısaca dokunmakta yarar vardır :

Hukuki tasarrufların doğurduğu kudret ve yetkilerle mecburiyetler hukuki durumları oluşturur. Bu durumlar ya genel, gayrişahsi ve objektif veya belirli, ferdi ve subjektif olurlar.

Objektif tasarruflardan doğan objektif hukuki durumlar; genel, gayrişahsi ve süreklidir. Ancak, yeni bir objektif tasarruflar kaldırılır veya değiştirilebilir.

Esas Sayısı:1982/4
Karar Sayısı:1983/17

Subjektif tasarruflardan doğan subjektif hukuki durumlar ise; objektif durumların aksine, belirli, ferdi ve geçicidir. (İhtiva ettikleri borçların ve mükellefiyetlerin ifası ile ortadan kalkarlar) ve en önemli özellikleri, kural tasarruflarla değiştirilemezler. Müktesep hak teşkil ederler. Objektif hukuk alemindeki değişiklikler esas itibariyle bunlara etki etmez.

Sakat tasarruflar (Çıkarıldıkları zaman yürürlükte bulunan Anayasaya aykırı yasalar sakat tasarruflardır). Doğuşlarında, yapıcı unsurlardaki sakatlıklar dolayısıyla hukuk nizamına, hukuk alemine uymayan tasarruflardır. Bunların ortadan kaldırılması, geri alınması ve hukuk nizamının emrettiği müeyyidelerin tatbiki demektir. Sakat tasarruflar hukuk aleminde, esasen vücut bulmadıkları için bir tesir de husule getirmemiş sayılabilir. Nitekim İdari Mahkemeler ve Danıştayın iptal kararları, makale şamilidir. Dava konusu sakat idari tasarrufu (işlemi), o tasarrufun itihaz edildiği andan itibaren ortadan kaldırır. Ancak yasalar yönünden, istikrar düşüncesi daha fazla ağırlık kazandığı için, Anayasalar, Anayasa Mahkemesince verilen iptal ararlarının geriye yürümiyeceğini kabul, etmektedirler.

Tam ve muteber tasarruflar (Çıkarıldığı zamanki Anayasaya uygun ve sonraki Anayasaya aykırı örneğin, 1961 Anayasası'na uygun, 1982 Anayasası'na aykırı yasalar tam ve muteber tasarruflardandır); Bunlarda sonraki bir tasarruflar kaldırılabilir veya değiştirilebilir. Fakat esas itibariyle geri alınamaz. Örneğin; sonraki yasanın, önceki kendine aykırı yasaları açıkça olmasa da zımnen kaldıracağı veya değiştireceği ilkesi ile Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesi yeni Anayasaya aykırı yasalarında ortadan kaldırılmasını gerektirir. Fakat tam ve sahih hukuki tasarruflar sonraki yasalar veya Anayasa ile kaldırıldığında veya değiştirildiğinde, onların o güne kadar ki doğurmuş olduğu hükümler, hukuki durumlar ve bunlara dayanan tekml hukuki hadiseler, haklar ve yükümlülükler muteberdir. Çünkü tam ve muteber bir hukuki tasarrufu (yasayı) sonraki bir tasarruf (Yasa veya Anayasa) , açıkça, istisnai ve özel bir hükümlerle geri almadıkça, ancak kaldırabilir ve değiştirebilir. Önceki tasarrufun mazideki değil, istikbaldeki hükümlerini durdurabilir ve devam edegelmekte alan hukuki duruma son verebilir.

Başlıca bu nedenlerle, subjektif hukuki tasarrufun veya fiilin vuku bulduğu ve subjektif durumun hasıl olduğu zamanda yürürlükte olan önceki Anayasaya göre de uygunluk denetimi yapılmadan yalnız 1982 Anayasasına göre inceleme yapılarak karar verilmesine karşıyım.

Üye
Muammer Turan